

מלחמה ב-1965 - כתבה ראשונה בסדרת מאמרים

אחת יכולים לקרות הרבה דברים. יתכן שהפריץ ימות. יתכן שהסוס ימות. יתכן שאני עצמי אמות. חוכמה עתיקה זו כוונה שבעתיים לגבי המצב במרחב השמי. יש נימוקים רבים לכך של א לא כדאי לפתוח במלחמה כיום, כדי למנוע דבר שיהיה אקטואלי רק בעוד שמונה שנים. בין השאר:

● תוך שמונה שנים עשוי העולם הערבי להשתנות עד ללא-הכר. שרשרת המהפכות הערביות רחוקה עדיין מסיימה. יכולים לקום מישטרים חדשים בסוריה ובעיראק. יכולים לחול שינויים עמוקים במישטר המצרי.

● תהליכים עמוקים, אשר הנשיא בורגיבה הוא רק סימפטום אחד שלהם, יכולים לשנות לגמרי את האווירה, להפוך את המלחמה למיותרת.

● גם ללא שינויים מהפכניים, עשויים הערבים להחליט בשקט כי מוטב להם להסתפק בכמויות המגיעות להם לפי תוכנית ג'ונסטון, אפילו יוכלו, מבחינה טכנית, להטות כמות גדולה יותר.

● כל עוד לא היטו הערבים כמות גדולה מזו המגיעה להם, לא יקבל העולם בשום פנים את הטענה שישראל חייבת ללחום כדי להגן על המים. המצב המדיני של ישראל, במיקרה של מלחמה, יהיה עד אין שיעור יותר גרוע לפני התחלת ההטייה בפועל, מאשר אחרי ההטייה.

● מבחינה צבאית גרידא, אין מה להרוס בראשית ביצוע ההטייה. רק בתום הביצוע יהיו קיימים בשטח הערבי מיתקנים פגיעים, כגון סכרים.

עד אז ניתן יהיה למנוע את הביצוע רק בדרך צבאית אחת - כיבוש השטח והחזקתו, דבר שיקומם את העולם כולו נגד ישראל.

● פגיעות קטנות ומכוננות, כמו זו שבוצעה לפני שבועיים באזור דן, יכולות לעכב את המיפעל הערבי במשך חודשים ושנים, בלי כל צורך במלחמה.

● יתכן מאוד שקיימות דרכים לחבלה במיפעל ההטייה באמצעים חוקיים לגמרי, ללא כל שימוש באמצעים צבאיים. דרכים אלה, הקשורות בבעיות גיאולוגיות, לא מוצו עדיין.

● תוך שמונה שנים יכולים לחול שינויים מהפכניים במשק המים, כתוצאה משיכלול תהליכי ההתפלה. יתכן שתהליכים אלה יפחיתו בהרבה את תלות המדינה במי הירדן.

ה קרב הראשון של הסיבוב השלישי כבר החל. חלק ממנו ממלא את כותרות העתון הן גים. חלק חשוב יותר גועש במחשכים. אין זה עדיין קרב בין צה"ל ובין צבאות ערב.

זהו הקרב בין וושינגטון, שמנוי וגמור עומה למנוע את המלחמה בכל מחיר, ובין חוגים מפויימים בצמרת ירושלים, הרוצים במלחמה בכל מחיר.

הציבור הישראלי צופה בקרב זה מן הצד, כאילו אין הוא נוגע לו. הוא יודע שאם ינצחו האמריקאים, לא תפרוץ המלחמה. אם לא יצליחו האמריקאים, עלולה המלחמה לפרוץ.

מאת אורי אבנרי

כבר ב-1965. אך אין הדבר מטריד אותו יותר מאשר המלחמה בוויאטנאם. הוא נראה רחוק מאוד. אולם אם תפרוץ המלחמה - ישלם ציבור זה את המחיר. בניו שלו יפלו בקרב. בתיו שלו יופצצו. מכיסו שלו ישולמו ההוצאות.

לכן אין זה עניין לאמריקאים ולפוליטיקאים. זהו עניינו של כל אזרח בישראל. ומוטב שניתן את דעתנו על תוכניות המלחמה, לפני שיהיה זה מאוחר מדי.

טוב למלחמה או רע למלחמה?

ישנם חוגים בישראל המאמינים כי המלחמה דרושה, שהיא חיונית לקיום המדינה ולבטחונה.

חוגים אלה כוללים אנשים הנמצאים בתוך הממשלה והפמ"כים למ"מ

זכנו נכנונו

שלה, ראשי מערכת ההגון ומערכת הכסות, וכוחות ציבוריים אחרים. ביחד הם מהווים כוח מדיני עצום.

יש הבדלימה בין חוגים אלה. משה דיין רוצה במלחמה לאלתר. שרים מסויימים מאמינים כי יש להתמתן עוד כמה חודשים, כדי להכשיר את הקרקע המדינית ולהציג לערבים אולטימטום ברור. אולם אלה הבדלים טכסיים, חסרי משמעות מהותית.

לעיתים נידמה כי חוגים אלה כבר שיכנעו את עצמם במידה כזאת, עד שהם דומים לקורי בנות של היפנוזה עצמית. אחרי שהחליטו כי המלחמה דרושה, שוב אין הם מוכנים לבדוק את ההחלטה מחדש. כל תופעה חדשה - כגון מסעו של בורגיבה - שוב אינה מעלה בליבם את השאלה אם אומנם ההחלטה נכונה, אלא רק את השאלה אם זה טוב למלחמה או לאו.

על כן עוררו הצהרות בורגיבה כחוגים אלה מורת-רוח רבה. כי בורגיבה חיבל בתוכניות המלחמה, הן מבחינה ישראלית-פנימית, הן מבחינה מדינית-חיצונית.

גם הפעילות האמריקאית, כגון ביקוריהם של הארימאן וטאלבוט, נמדדת באותה אמת-מידה. האמריקאים רוצים למנוע את המלחמה. משמע שהם הפכו אויבי אינטרס המדינה, ויש לקדש עליהם מלחמת-שחרור. כך קורה שאותם אנשים, ששקדו במשך 17 שנה לשלב את המדינה במערך האמריקאי, מדברים עתה בלשון אנטי-אמריקאית מובהקת.

השאלה, "טוב ליהודים או רע ליהודים?" הפכה עתה לשאלה: "טוב למלחמה או רע למלחמה?"

קשה להתווכח עם בעלי החלטה המלחמה. לא רק המיגבלות הטבעיות של הצנזורה מונעות ויכוח יסודי, אלא גם גישתם של לוחמי-המנע עצמם. כאשר באים לסתור את ההנמקה השגורה בפיהם, מתגלה מתחתיה רובד של שלם של הנמקה אחרת, ותוהר-חלילה. העוגה ההגיונית של מלחמת-המנע עשויה רבדים רבדים, שכבות-שכבות, ונידמה שאין כל אפשרות להגיע אל השיכבה התחתונה ביותר.

יתכן כי מתחת לכל הרבדים ההגיוניים, שהם ראציונליים בהחלט, מסתתר יסוד אי-ראציונלי מובהק.

גם עם יסודות אי-ראציונליים צריכים להתמודד. אך אי-אפשר להתווכח עימם. לכן ננסה להתחכך, להלן, עם הרבדים ההגיוניים, או הכאילו-הגיוניים בלבד.

הפריץ ימות או הסוס ימות

ה הנמקה הגלויה, הפומבית, למלחמת-המנע היא פשוטה בתכלית, ועליה מבוססת התעמולה הרישמית של הממשלה, כלפי פנים וחוצן כאחד.

הנמקה זו אומרת כך: הערבים החלו בפעולה להטיית יובלי הירדן. הם מכריזים כי לא יסתפקו בהטיית הכמות המגיעה להם לפי תוכנית ג'ונסטון, אלא יטו כמות נוספת. אם יעשו זאת, יפגע הדבר בכדאיות של המוביל הארצי.

מי המדינה דינם כדאמת המדינה. מלחמה בהטיית המים דינה כמלחמה בפולשים לאדמתנו. לכן, ברגע שיתברר כי הערבים אומנם ניגשו לביצוע תוכניתם, עלינו לפתוח במלחמה כדי למנוע את הביצוע.

מי שיעיין היטב בשרשרת הגיונית זו, יווכח מיר היכן החוליה החלשה: חוליה העיתוי.

מיפעל-ההטייה הערבי הוא מיבצע גדול - לא פחות מן המוביל הישראלי. הקמת מיפעל כזה מצריכה שנים רבות. הערבים מדברים על שש שנים. בחודש שעבר הכריז המהנדס בלאס, מי שהיה המומחה מס' 1 של ממשלת ישראל לתיכנון המים, כי השלמת המיפעל הערבי תארך לפחות שמונה שנים.

אם יסתייים המיפעל הערבי רק ב-1973, אז מה הטעם לפתוח במלחמה נגדו ב-1965, או אפילו ב-1966?

הבדיחה היהודית מספרת על אותו יהודי מיסכן, שהפריץ איים להרגו אם לא ילמד את סוסו לקרוא תוך שנה אחת. כאשר התייפחו בני משפחתו, ניחם אותם היהודי: תוך שנה

במיקרה כזה ייתכן שיימצא כי אין יחס סביר בין עילת המלחמה (100 מיליון הקוב, שהערבים יכולים להטותם מעל לכמות המגיעה להם) ובין מחירה הצבאי והמדיני. כל אחת מהנקודות האלה יש בה כדי לזרוע ספק רציני לגבי כדאיות המלחמה לאלתר. כולן יחד יוצרות ספק חמור ביותר.

עקרון משפטי קובע כי בהתעורר ספק, יש לתת לנאשם ליהנות ממנו. בעניינים של מלחמה ושלום אומר ההגיון האנושי כי בהתעורר ספק, צריך לתת לשלום ליהנות ממנו.

גבול הנסבל והבלתי-נסבל

אשר מביע הוויכוח לנקודה זו, מסתבר שיש ללוחמי-המנע הנמקה אלטרנטיבית. הנמקה זו באה לשנות את בעיית העיתוי. היא בוטאה בבירור עלידי משה דיין, למשל. וזו הנמקה: